

Akinek van füle a hallásra, hallja...

Pölcz Ádám - 2020. 05. 18.

Korábban, amit lehetett, személyesen egyeztettünk a kollégákkal, a hallgatókkal, szóban megbeszéltünk fontos teendőket, és csak mellékesen kértünk íméles emlékeztetőt egymástól, hogy biztosan ne feledkezzünk el a megbeszéltekről. Olykor még a noteszünkbe is felírtuk, amiről beszéltünk. És persze a kontakt- és fogadóórák során lehetőség volt egyeztetni a nehéz, vitás, félreérthető tananyagrészeket (pl. hogyan különböztetjük meg az ok- és célhatározót) és a tanszéki teendőket (pl. konferenciaszervezés). A karantén idejére azonban a külvilággal való kommunikáció lényegében egycsatornássá vált.

Mi, oktatók kezdetben talán azt gondoltuk, mi sem egyszerűbb, legalább most kiaknázzuk az internet és a digitális technológiák eddig ismeretlen lehetőségeit, megtanulunk új programokat, alkalmazásokat használni, és végre felszereljük a számítógépeinket a hiányzó eszközökkel (webkamerával, mikrofonnal, headsettel). Persze rögtön az elején problémákba ütköztünk, hiszen mindenki – a szülők, a gyerekek, a többi kolléga – hasonlóan gondolkodott. A mikrofon, a headset, a webkamera hiánycikké vált, csak az elsők, a legelszántabbak kaphattak maguknak új eszközöket – sokan már csak hosszú sorban állás után. Maradt hát, ami maradt, szegény ember vízzel főz: kölcsönkértünk, előszedtük a régit, kitakarítottuk a házi portól eltömődött csatlakozókat. Végül is minek újat venni, ha a régi is működik?

Az eleje még izgalmas volt. Aztán rájöttünk, hogy melósabb ez, mint gondoltuk. Mindent számítógépen olvasni, javítani és visszaküldeni; a megsokasodott íméltömegre válaszolgatni, rendszert felállítani az intézmény által most nem különösebben szabályozott életünkbe: na, ez volt az igazi kihívás. És mindezekre ráakódtak az online értekezletek. Két-három órás, olykor vég nélkül tartó meetingek, amik alól nem volt kibúvás. Végül rájöttünk: ha ki nem is, elbújni azért el tudunk. Az olykor teljesen értelmetlen konferenciahívások közben sokan kikapcsolt mikrofonnal és kamerával „voltak jelen” a beszélgetésekben, mások pedig szükségszerűen élvezték, és fontosnak tartották, hogy néha képből, de hangban mindenképp mutassák: itt vannak, jelen vannak, dolgoznak, a nehéz időszakban is teljes mellbedobással kiállnak a hatékony munkavégzés mellett.

A furfangosabbak ezeket a – többnyire nyelvi-akusztikus – élményeket a figyelmük disztális fokára helyezték, magyarul: bejelentkeztek, majd annak rendje és módja szerint ott hagyták az értekezleteket, elnémították magukat, és a figyelmük fókuszát más, produktív tevékenységekre irányították – látszólag. Miközben a hangszóróból a tanulmányi és vizsgaszabályzat módosításainak érdekességei, vagy a költségvetési számsorok adatai záporoztak, a szobát lassan megtöltötte a mosógépből kiszédett ruhák illata, és a mosatlan edények – vagy ahogy a nagymamám mondja: a csetres – fölpúpozott halma is megapadt a mosogatóban. A padló lassan kifényesedett, és a kávéfőző halk kotyogással ontotta magából azt a jellegzetes aromát.

Néha az értekezlet vezetője megszólított minket, akkor sietve összerendeztük magunkat, kamerát és mikrofont kapcsolunk, és mosolygósan bólogatva adunk választ a hozzánk intézett kérdésekre. Csupa haszon ez az egész: dolgozunk és mégsem, de két legyet biztosan ütünk egy csapásra: minden

héten, fix időpontban tisztává varázsoljuk a lakást, és még értekezleten is részt veszünk közben. Ott vagyunk és mégsem, figyelünk és mégsem. Ez az igazi multitasking, ami most talán a sok tekintetben elsődlegesnek tartott vizuális élmények helyett az akusztikus csatornára, a nyelvi képességek élesítésére, a hangzóbeszéd-befogadásra helyezi a hangsúlyt. Így szerzünk információkat teregetés, vasalás és mosogatás közben; a kérdés persze az, mekkora hatékonysággal.

A válasz filozófiai-nyelvi vonatkozású egyszerre. A fülünket érő elnémíthatatlan ingerek akkor is jelen vannak, amikor nem az értekezletre figyelünk. Halljuk a kollégák hangját, az agyunk jó eséllyel érzékeli is, hogy miről beszélgetnek a többiek, de a figyelmünket másra is összpontosítjuk. A Polányi-féle hallgatóságos tudás elméletének kritikája kapcsán merült föl, hogy a hallószerv – mint a külvilágtól gyakorlatilag elzárható érzékszerv – mennyi mindent fogadtat be velünk, amiről nem is tudunk. Nem elegendő, hogy az akusztikus ingerek közül egyre összpontosítunk, hiszen szükségszerű, hogy az akusztikus figyelemnek több rétege jön létre: a fülünk ott lehet az értekezleten, de másodsorban az edények csörömpölése, vagy a kitergetendő ruhák suhogása olyan újabb réteget képez, amely akár meg is zavarhatja a fokális figyelmünket – de mindenképpen kiegészíti azt. Nem is beszélve a harmadik rétegről (az utcazajról), vagy a negyedikről (amikor pl. emberi hangok szűrődnek föl az utcáról). Leibniz a maga filozófiai rendszerében „kis észleléseknek” hívta ezeket a disztális figyelem szintjén megvalósuló ingereket. Eszerint a külvilágról szerzett legfontosabb információk nem explicitek, így a hallás disztális fokán lévő ingerek sem tudatosulnak feltétlenül, de fontosak a világ megértése szempontjából. Ez egyfajta bizonyíték arra, hogy a sokak által elsődlegesnek tartott vizuális ingerek („a képi fordulat korában élünk”, „illusztráljuk a

könyveket minél több képpel” stb.) mellett továbbra is vitathatatlan szerepe van az akusztikus élményeknek. Természetesen nem lehet elvitatni, hogy az érzékszerveink együtt, egyszerre működnek és szolgáltatnak információt a külvilágról, de külön-külön is fontos szerepük van a befogadásban. Mosogatás és teregetés közben a tapintás, a látvány, a szagok ugyanúgy befolyásolják a figyelmünket, esetünkben azonban kifejezetten egy nyelvi-akusztikus inger befogadásáról, az arra való összpontosításról van szó.

Szívós Mihály elgondolása szerint a nyelvi tudásunk is ilyen hallgatólagos tudás, hiszen az anyanyelvünket hallás útján tanuljuk elsősorban – a nyelvi ingerek a fülünkön keresztül érkeznek elsődlegesen. Az online értekezletek kapcsán mindenesetre jómagam végig képben voltam: tudtam, miről van szó, miről beszélnek, anélkül, hogy különösebb erőfeszítést kellett volna kifejtenem. Ez valószínűleg azzal függhet össze, hogy a fokális figyelmemet végig egy pontra irányítottam: a számítógép hangszórójából érkező nyelvi ingerekre (amelyeket ugyan a kommunikációs csatorna zaja – recsegés, a stream megszakadása, a mikrofonok gerjedése – többször megzavart, ráadásul sokszor egyéb zajokkal, mint a mosógép hangjával vagy a vízcsobogással is gazdagodtak az ingerek, de még így is érthető és követhető maradt minden, az online értekezleten zajló történés). Ha nem összpontosítottam volna a figyelmemet a nyelvi-akusztikus ingerekre, valószínűleg elvesztem volna a sok információ között – ahogy ez más helyzetekben igen sokszor meg is történt már. Annak a kutatása, hogy vajon valóban létezik-e az akusztikus disztális figyelemnek több rétege, további kutatást-elmélkedést igényel – Szívós Mihály szerint is.

Végül nem állhatom meg, hogy a fentieket több évezredes kontextusba ágyazzam. A keresztény hagyományok alapjait tartalmazó Biblia ugyanis szintén utal a hallásra, mint a

figyelem egyik, több rétegű fajtájára: „A hit tehát hallásból van, a hallás pedig a Krisztus beszéde által” (Pál levele a rómaiakhoz 10, 17). A hallás itt kétségtelenül konkrét és elvont jelentésben egyaránt áll. Konkrét, hiszen Krisztus beszédét (akusztikus inger!), az Isten igéjét az ember az igehirdetésekből hallja, vagy olvasás közben a saját, belső hangjával figyeli a Szentírás olvasása közben. Az viszont, hogy mit tesz a magáévá a beszédből, a belső „hallásának” köszönhető: annak a megértési folyamatnak, amely részben öntudatlanul, az addig megélt-megtapasztalt dolgok során csapódik le benne. Lehet, hogy a Bibliában már a hallgatólagos tudásról is volt szó? Akinek van füle a hallásra, hallja!

Ajánlott irodalom

Szívós Mihály 2017. *Fordulópontok a hallgatólagos tudás és a tudattalan felfedezés-történetében. A hallgatólagos tudás általános elmélete.* Magyar Szemiotikai Társaság – Loisir Kiadó. Budapest.

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.